

СУДНОМОДЕЛЬНИЙ СПОРТ У КОНТЕКСТІ ІНКЛЮЗИВНОСТІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Єлизавета Шитікова, Ірина Когут, Вікторія Маринич

Національний університет фізичного виховання і спорту України, Київ, Україна

Анотація. У сучасних реаліях життя в Україні актуалізуються питання доступності освіти та спорту для всіх дітей і дорослих. Статтю присвячено обґрунтуванню проблем реалізації інклюзивного навчання в судномодельованні та судномодельному спорті, а також визначенню перспективних сторін його розвитку через урахування організаційних і методичних аспектів, що необхідні для формування якісного інклюзивного освітнього середовища.

Метою є визначення та узагальнення ключових проблем впровадження інклюзивного навчання в судномодельному спорті й обґрунтування позитивних аспектів його реалізації. **Методи дослідження:** аналіз і узагальнення спеціальної науково-методичної літератури, нормативних документів і матеріалів мережі «Інтернет», анкетування, експертне опитування; методи математичної обробки даних.

Результати дослідження. Проаналізовано нормативні документи, а також науково-методичну літературу з метою дослідження вимог, що необхідні для забезпечення освітнього процесу дітей з особливими освітніми потребами. Визначено, що важливим для впровадження інклюзивного навчання в позашкільній є створення безбар'єрного освітнього середовища та відповідність у цьому контексті матеріально-технічної та навчально-методичної баз. У статті обґрунтовано, що в реалізації інклюзивного навчання в судномодельованні та судномодельному спорті важливу роль відіграють готовність та компетентність тренерів/керівників гуртків, а також вирішення організаційних, методичних, інфраструктурних, кадрових і соціальних проблем. Узагальнено та визначено позитивні сторони розвитку судномодельного спорту з урахуванням реалізації інклюзивного підходу.

Висновки. Судномодельовання і судномодельний спорт, що представлений гуртками в закладах позашкільної освіти, спрямовані на формування техніко-технологічних умінь та навичок, набуття досвіду з науково-технічної творчості, сприяння емоційному, фізичному й інтелектуальному розвитку дітей. Для впровадження інклюзивного навчання в зазначених гуртках нині існують бар'єри організаційного, методичного, інфраструктурного, кадрового та соціального характеру. Водночас нині актуалізується питання доступності у спорті, зважаючи на зростання кількості дітей, які належать до вразливих груп та які потребують особливих умов і підходів під час організації навчально-тренувального процесу, зокрема й у судномодельованні та судномодельному спорті. Під час реалізації інклюзивного навчання тренери/керівники гуртків матимуть можливість поглибити свої знання та розширити професійні компетенції, що сприятиме більш якій організації навчально-виховного процесу й ефективній роботі з дітьми з різними освітніми потребами.

Ключові слова: судномодельовання, інклюзивне навчання, діти з особливими освітніми потребами, позашкільна освіта.

Yelyzaveta Shytikova, Iryna Kohut, Viktoriia Marynych

MODELSHIPSPORT IN THE CONTEXT OF INCLUSIVITY: CHALLENGES AND PROSPECTS

Abstract. In the current realities of life in Ukraine, issues of accessibility of education and sports for all children and adults are becoming increasingly relevant. This article is devoted to substantiating the problems of implementing inclusive education in modelshipbuilding and modelshipsport, as well as identifying promising areas for its development by taking into account the organizational and methodological aspects necessary for the formation of a high-quality inclusive educational environment.

The aim. Identifying and summarizing key issues in implementing inclusive education in modelshipsport and justifying the positive aspects of its implementation. **Methods.** Analysis and generalization of specialized scientific and methodological literature, regulatory documents, and Internet resources; questionnaires, expert surveys; methods of mathematical data processing.

The results. Regulatory documents and scientific and methodological literature were analyzed to study the requirements necessary to ensure the educational process for children with special educational needs. It was determined that the creation of a barrier-free educational environment and the adequacy of material, technical, and educational and methodological resources are important for the implementation of inclusive education in extracurricular activities. The article substantiates that the readiness and competence of coaches/club leaders, as well as the resolution of organizational, methodological, infrastructural, personnel, and social issues, play an important role in the implementation of inclusive education in modelshipbuilding and modelshipsport. The positive aspects of the development of modelshipsport are summarized and identified, taking into account the implementation of an inclusive approach. Modelshipbuilding and modelshipsport, represented by clubs in out-of-school education institutions, are aimed at developing technical and technological skills and abilities, gaining experience in scientific and technical creativity, and promoting the emotional, physical, and intellectual development of children. There are currently certain organizational, methodological, infrastructural, personnel, and social barriers to the implementation of inclusive education in these clubs. At the same time, the issue of accessibility in sports is becoming increasingly relevant, given the growing number of children belonging to vulnerable groups who require special conditions and approaches in the organization of the training process, including in modelshipbuilding and modelshipsport. Through the implementation of inclusive education, coaches/club leaders will have the opportunity to deepen their knowledge and expand their professional competencies, which will contribute to a higher quality of the educational process and effective work with children with different educational needs.

Keywords: modelshipbuilding, inclusive education, children with special educational needs, out-of-school education.

Шитікова Є., Когут І., Маринич В. Судномодельний спорт у контексті інклюзивності: проблеми та перспективи
Sport Science Spectrum. 2026; 1: 120-126
DOI: <https://doi.org/10.32782/spectrum/2026-1-15>

Shytikova Ye., Kohut I., Marynych V. Modelshipsport in the context of inclusivity: challenges and prospects
Sport Science Spectrum. 2026; 1: 120-126
DOI: <https://doi.org/10.32782/spectrum/2026-1-15>

© Єлизавета Шитікова, Ірина Когут, Вікторія Маринич, 2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу CC BY 4.0

Вступ. Реформи та модернізація в освіті та спорті зумовлюють впровадження кращих практик разом із доступністю та інноваціями, розширюючи їхній потенціал для всіх дітей і дорослих. У цьому аспекті варто розглядати інклюзивне навчання в позашкільній як фактор, що забезпечує рівний доступ до освітніх і спортивних можливостей, сприяє формуванню середовища, де кожен може максимально реалізувати свій потенціал.

На сьогодні впровадження інклюзивного навчання в закладах позашкільної освіти (далі – ЗПО), зокрема й у спортивно-технічних видах спорту, має несистемний характер і потребує вирішення низки проблем [16]. Фахівці виділяють проблеми організаційного та методичного характеру, вирішення яких є необхідним для роботи з дітьми з особливими освітніми потребами (далі – ООП), до яких належать не лише діти з інвалідністю, а й внутрішньо переміщені особи, діти-сироти, діти із синдромом дефіциту уваги та гіперактивністю чи наслідками посттравматичного стресового розладу [3]. Уваги потребує позашкільна освіта в умовах воєнного стану, коли потенційно зростає кількість дітей, які потребують особливих освітніх потреб, а також потребують позашкільної активності як фактору соціалізації, комунікації, задоволення потреб у самореалізації, розвитку вмінь і навичок.

До спортивно-технічних видів спорту належить судномодельний спорт. За своїм спрямуванням, специфікою діяльності та місцем в організаційно-управлінській структурі спорту судномодельювання і судномодельний спорт представлені гуртками в ЗПО, секціями та клубами, що перебувають у тісній взаємодії з Федерацією судномодельізму і судномодельного спорту України. Особливістю занять є проєктно-конструкторська діяльність, що спрямована на самостійне виготовлення моделей кораблів для участі у змаганнях [6].

Аналіз досліджень вітчизняних фахівців показав чималу зацікавленість щодо проблем інклюзивного навчання, зокрема в освіті, позашкільній також [1; 10; 13; 20], а також дозволив визначити особливості функціонування спорту через призму інклюзії [2; 17].

Водночас актуальними й перспективними залишаються дослідження щодо імплементації інклюзивного навчання у площину спорту, зокрема й забезпечення доступності спортивно-технічних видів спорту, судномодельювання і судномодельного спорту також.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Наукова робота виконана відповідно до Плану науково-дослідної роботи Національного університету фізичного виховання і спорту України на 2021–2025 рр. за темою 1.4. «Теоретико-методологічні засади розвитку професійного, неолімпійського й адаптивного спорту в Україні в умовах реформування сфери фізичної культури і спорту» (номер державної реєстрації 0121U108294) та темою «Науково-методичне забезпечення як інструмент імплементації інклюзивної фізкультурно-спортивної діяльності ветеранів війни і членів їхніх сімей» (номер державної реєстрації 0125U002028).

Метою статті є визначення та узагальнення ключових проблем впровадження інклюзивного навчання в судномодельному спорті й обґрунтування позитивних сторін його реалізації.

Матеріали і методи. Для одержання та інтерпретації результатів дослідження були використані такі методи: аналіз і узагальнення спеціальної науково-методичної літератури, нормативних документів і матеріалів мережі «Інтернет»; анкетування, експертне опитування; методи математичної обробки даних. У дослідженні взяли участь тренери, керівники гуртків судномодельювання, методисти та керівники відділів спортивно-технічного профілю закладів позашкільної освіти загальною кількістю 30 респондентів від 18 до 60 років. Усі учасники були поінформовані про особливості дослідження та дали згоду на участь у ньому. З метою опрацювання отриманих даних було застосовано методи математичної обробки даних. Обробку результатів проводили за допомогою програми «Microsoft Excel 2016».

Результати. Найбільш активним освітнім інститутом, де нині впроваджується інклюзивне навчання, є середня освіта, яка вже пройшла чималий шлях, визначивши ключові виклики та можливості для дітей з ООП [19]. Чимало вітчизняних науковців (Л. Коврігіна, 2018 р.; О. Гордійчук, 2023 р.; Н. Гайдаєнко, 2021 р., та інші) до ключових проблем імплементації інклюзивного навчання відносять: правове забезпечення, кадрове регулювання, архітектурну інфраструктуру, готовність учителів, управлінців, батьків та їх ставлення до дітей з ООП, а також методичне забезпечення [12; 15]. Зазначені проблемні аспекти мають місце й у впровадженні інклюзивного навчання в позашкільній освіті.

Як зазначають А. Лапін і Н. Квітка, «інклюзивне навчання в закладах позашкільної освіти – це освітня технологія, яка продовжує навчально-виховну та корекційно-розвивальну роботу з особами, які мають ООП, і де створюються відповідні умови для забезпечення максимальної ефективності процесу опанування знань, умінь і навичок» [10]. У цьому аспекті спортивно-технічні види спорту, які представлені гуртками авіа-, авто-, судно- та ракетомодельювання в закладах позашкільної освіти та визнані в Україні неолімпійськими видами спорту, можуть мати значний вплив на дітей з ООП, сприяти розвитку просторового мислення, дрібної моторики, технічних навичок, соціалізації, комунікації, власної реалізації, а також можливого майбутнього професійного розвитку.

Під час проведення аналізу нормативно-правового регулювання забезпечення інклюзивного навчання в позашкільній освіті ми зіткнулись з наявністю нормативно-правового поля, проте із проблемами щодо імплементації визначених положень у практичну площину. Саме ухвалена постановою Кабінету Міністрів «Про організацію інклюзивного навчання в закладах позашкільної освіти» стала підґрунтям для розроблення організаційних засад впровадження інклюзивного навчання в позашкільній, зокрема й гуртків спортивно-технічного профілю [14].

Згідно з Порядком організації інклюзивного навчання в закладах позашкільної освіти, серед вимог для забезпечення освітнього процесу дітей з ООП є створення безбар'єрного освітнього середовища та відповідність матеріально-технічної та навчально-методичної баз. На думку експертів, необхідними умовами для організації інклюзивного навчання в гуртках спортивно-технічного профілю, у гуртках судномодельювання також, є: спільна взаємодія

гуртківців, керівника гуртка, батьків, психолого-педагогічний супровід занять; створення безбар'єрного й адаптивного освітнього середовища; науково-методичне забезпечення навчально-тренувального процесу та належне технічне оснащення гуртка.

Це зумовлено тим, що, по-перше, доступність гуртків судномодельювання в різних центрах позашкільної роботи, станція юних техніків не однакова. У першу чергу, врахування архітектурної доступності гуртка є актуальним для дітей, які мають порушення опорно-рухового апарату. Адаптивне освітнє середовище є одним із головних факторів якісного інклюзивного навчання та вимагає від тренера/керівника гуртка врахування потреб кожної дитини, уміння знаходити підхід до кожного та створювати можливість для продуктивних занять в одному освітньому середовищі.

Також у процесі дослідження було виявлено, що серед причин, що, на думку респондентів, уповільнюють впровадження інклюзивного навчання у спортивно-технічних видах спорту, визначено фінансову й матеріальну незабезпеченість ЗПО та гуртків, відсутність знань, досвіду й інформації з даної теми. Не менш важлива відсутність науково-методичного підґрунтя для проведення занять (рис. 1.). Водночас успішність інклюзивного навчання на заняттях судномодельювання залежить від готовності тренерів, їхньої педагогічної майстерності й обізнаності про особливості навчання дітей з ООП.

Навчання дітей з ООП потребує змін і вдосконалення освітнього процесу, зокрема й нових підходів до побудови занять у спортивно-технічних видах спорту.

За допомогою експертного опитування було виявлено ключові погляди та правила компетентного тренера, якими варто керуватись у формуванні інклюзивного освітнього середовища. Зокрема, необхідно розкривати та стимулювати навчальну здатність та потенціал кожного гуртківця, а розвиток самостійності та самовизначення має велике значення для всіх дітей. Під час спільного навчання різних категорій дітей найважливішими вміннями та навичками для тренерів/керівників гуртків

має бути використання різноманітності у навчальних підходах і стилях як ресурсу для викладання, а також уміння визначати найкращі способи реагування на різноманітність у будь-яких ситуаціях [8].

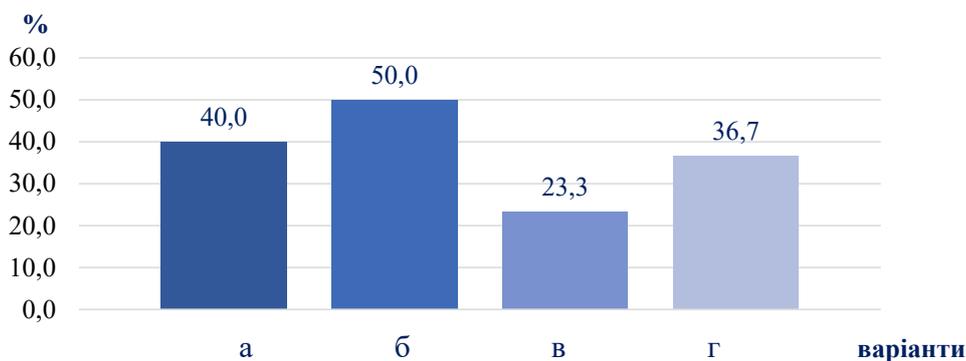
Проведене дослідження показало, що заняття в гуртках мають вагомий виховний потенціал, а загалом судномодельний спорт сприяє розвитку організованості, відповідальності, пунктуальності, зосередженості та комунікабельності. З огляду на специфіку технічних видів спорту, у дітей відбувається технічний та творчий розвиток. Судномодельний спорт надає можливості для створення власними руками моделей суден і кораблів.

Виявлено, що фактично жодних проблем не має бути під час спільного навчання практично здорових дітей і дітей з інвалідністю у гуртках [5]. Серед провідних мотивів, що можуть спонукати дітей з ООП до занять спортивно-технічними видами спорту, можливість соціалізації, технічний розвиток і можливість робити щось власноруч, оскільки спортивно-технічні види спорту мають значний потенціал для розвитку дрібної моторики. Серед основних факторів, що сприяють успішній соціалізації дітей з інвалідністю на заняттях судномодельюванням, є взаємодія і співпраця з іншими, вплив тренера/керівника гуртка на формування позитивної атмосфери у групі.

Аналіз робіт науковців Д. Мак-Грегора та Р.Т. Фольсберга показав, що важливими в інклюзивному середовищі є дружні стосунки між дітьми, соціальна взаємодія та комунікативні навички, а соціальне сприйняття дітей з відмінностями посилюється завдяки груповій формі роботи [21].

Спортивно-технічні види спорту безпосередньо пов'язані з гуртковою роботою, яка передбачає різні форми проведення занять. Найбільш ефективними формами роботи в інклюзивних групах експерти визначили групові і індивідуальні заняття [8].

Однією із ключових засад формування інклюзивного середовища в судномодельному спорті є готовність фахівців до роботи з дітьми з ООП. За допомогою експертного опитування тренерів, керівників гуртків

- а) відсутність знань, досвіду та інформації з даної проблеми;
- б) фінансова і матеріальна незабезпеченість закладів позашкільної освіти та гуртків;
- в) ставлення та стереотипи людей;
- г) відсутність науково-методичного підґрунтя для проведення занять

Рисунок 1 – Причини, що уповільнюють впровадження інклюзивного навчання у спортивно-технічних видах спорту (n = 30), %

спортивно-технічного профілю, методистів було визначено оптимальні організаційні та методичні аспекти роботи в інклюзивних групах, а також виявлено погляди та переконання, що є характерними для компетентних тренерів.

Попередні дослідження дозволили виявити, що готовність тренерів та інших фахівців, а також педагогічна майстерність тренерів/керівників гуртків та їхня обізнаність про особливості навчання дітей з ООП є беззаперечним фактором ефективності навчання на заняттях судномодельювання в умовах інклюзивного навчання. Водночас уміння тренера організувати гурткову роботу та створити якісне інклюзивне освітнє середовище залежить передусім від його бажання та компетентностей як фахівця [7].

Проте, як показало дослідження, незважаючи на наявність бажання працювати в інклюзивних групах, 47 % респондентів оцінили свій рівень готовності до роботи з дітьми з ООП як середній, а 43 % як низький. Такі показники свідчать про те, що кваліфікація тренерів/керівників гуртків і відповідні фахові знання є необхідною передумовою для ефективної реалізації інклюзивного навчання.

Інклюзивне навчання у гуртках спортивно-технічного профілю можна забезпечити лише з урахуванням і комплексним вирішенням проблем і можливих ризиків [18]. На основі аналізу ключових аспектів впровадження інклюзивного навчання в нашому дослідженні були визначені причини, що уповільнюють впровадження інклюзивного навчання у спортивно-технічних видах спорту. Зокрема, експерти визначили фінансову та матеріальну забезпеченість закладів позашкільної освіти та гуртків і відсутність знань, досвіду й інформації з даної проблеми (рис. 2).

Для впровадження даної моделі навчання адміністрація ЗПО має співпрацювати з батьками дітей з ООП, бути зацікавленою у відкритті інклюзивних груп, сприяти підвищенню кваліфікації керівників гуртків/тренерів. Також важливі розроблення та вдосконалення науково-методичного забезпечення для роботи з дітьми з ООП, популяризація гуртків спортивно-технічного профілю. Варто враховувати, що під час гурткової роботи не є винятком

негативне сприйняття здоровими дітьми дітей з ООП. Ключовим викликом може стати відсутність команди супроводу в закладі та нестача знань і досвіду в керівників гуртків/тренерів.

Існують також позитивні сторони впровадження інклюзивного навчання у спортивно-технічних видах спорту. Зокрема, оновлення підходів, методів, форм і принципів з урахуванням індивідуального підходу до кожної дитини, з ООП також, створення сприятливого середовища для всіх, хто займається.

Науковці виділяють позитивні сторони для різних суб'єктів, які дотичні до інклюзивного навчання [11]. Зокрема, серед переваг для дітей з ООП є те, що завдяки спілкуванню з однолітками поліпшується когнітивний, моторний, мовний, соціальний і емоційний розвиток дітей, у них є сприятливі умови для налагодження дружніх стосунків зі здоровими дітьми та є можливість брати активну участь у громадському житті, загалом, навчання проводиться з орієнтацією на їхні сильні якості, здібності й інтереси. В інших дітей, які навчаються в інклюзивному середовищі, розвиваються здатність природно сприймати й толерантно ставитися до людських відмінностей, навички підтримки дружніх стосунків з людьми та співробітництва [13].

Наше дослідження підтверджує думку експертів і доповнює її. Оскільки позашкільна спортивна діяльність має додаткові переваги для дітей в інклюзивному освітньому середовищі. Зокрема, у результаті навчально-тренувальної діяльності на заняттях судномодельювання діти з ООП розвивають уміння працювати в команді, набувають нових знань, умінь і навичок роботи з інструментами та матеріалами. Заняття сприяють подоланню ізоляції та створюють умови для інтеграції дітей у суспільстві. Діти можуть здобути знання у сферах технологій, математики, креслення, розвинути вміння користуватись інструментами та матеріалами, сформувати технічні вміння та навички, що можуть стати основою для здобуття професії в майбутньому.

Рисунок 2 – Проблеми реалізації інклюзивного навчання в судномодельному спорті

У наукових працях Macarena Castellary-López зі співавторами (2023 р.) [22] проаналізовано важливість позакласної (позашкільної) діяльності для дітей з ООП, визначено проблеми реалізації та позитивні сторони таких занять, а саме: позашкільні заходи можуть покращити розвиток дітей, на соціальному рівні відбувається формування цінностей, як-от дружба, повага, рівність, командна взаємодія. Водночас результати дослідження показали, що засоби, ресурси та готовність закладів не є цілком доступними та відповідними для навчання дітей з ООП.

У нашому дослідженні також були окреслені ключові фактори, що найбільше можуть впливати на успішність реалізації інклюзивного навчання на заняттях судномодельюванням, які респонденти визначали, базуючись на власному досвіді роботи з вихованцями гуртків спортивно-технічного профілю, а також позитивний ефект від впровадження інклюзивності (рис. 3).

Отже, формування інклюзивного освітнього середовища в гуртках спортивно-технічного профілю (зокрема, гуртках судномодельювання) має ґрунтуватись на дотриманні таких правил і принципів:

- цінність людини не має залежати від її можливостей і досягнень;
- кожна людина здатна думати й відчувати, а також мати право на спілкування та бути почутою;
- усі діти потребують підтримки, необхідна взаємна комунікація практично здорових дітей з їх однолітками з ООП, включно з дітьми з інвалідністю;
- профілактика та недопущення будь-якого прояву дискримінації, створення рівноправного суспільства, навчання дітей і дорослих цінувати, приймати та розуміти багатогранність та різницю кожної людини, замість того, щоб змінювати її;
- усі вихованці мають рівні можливості для встановлення та розвитку соціально значущих зв'язків;
- програма та процес виховання та розвитку мають

враховувати особливості та потреби кожної дитини, а тренер має постійно узгоджувати різні види й темпи навчання; мати комунікацію з батьками й іншими залученими фахівцями;

– викладачі (керівники, тренери) мають забезпечувати проведення ефективних занять, зокрема й під час роботи з дітьми з ООП; варіативність форм і методів навчання має сприяти збільшенню залучених дітей до занять і бути спрямована на набуття необхідних умінь і навичок, досягнення поставленої мети [4].

Окрім того, для підвищення ефективності навчально-тренувальної діяльності за результатами дослідження нами була розроблена технологія інклюзивного навчання в судномодельному спорті, що стала підґрунтям для навчальної програми з позашкільної освіти науково-технічного напрямку для навчання дітей з ООП [23]. Метою навчання є створення умов для соціалізації та техніко-технологічного розвитку дітей в інклюзивному освітньому середовищі засобами судномодельного спорту [9].

Програмою для інклюзивного навчання в судномодельному спорті передбачено формування у вихованців трьох компетентностей (пізнавальної, проектно-технологічної та соціально-психологічної), а заняття в гуртку – морально-етичних норм, мотивування та взаємопідтримки, а також здатності усвідомлювати рівні можливості та різноманіття дітей.

Загалом можна стверджувати, що незважаючи на швидкі темпи реалізації інклюзивного навчання в системі освіти, гуртки спортивно-технічного профілю ще цілком не адаптовані для включення дітей з ООП в інклюзивне освітнє середовище через низку проблем. Проте запровадження інклюзивного навчання може надати значні переваги всім учасникам: ЗПО, тренерам/керівникам гуртків, практично здоровим дітям і дітям з ООП.

Висновки. Спортивно-технічні види спорту, а саме судномодельювання і судномодельний спорт, що

Рисунок 3 – Позитивні сторони впровадження інклюзивного навчання в судномодельному спорті

представлений гуртками в ЗПО, спрямований на формування техніко-технологічних умінь і навичок, набуття досвіду з науково-технічної творчості, сприяння емоційному, фізичному й інтелектуальному розвитку дітей. Для впровадження інклюзивного навчання в зазначених гуртках нині існують бар'єри організаційного, методичного, інфраструктурного, кадрового та соціального характеру. Водночас нині актуалізується питання доступності у спорті, з урахуванням зростання кількості дітей, які належать до вразливих груп і які потребують особливих умов і підходів під час організації навчально-тренувального процесу, зокрема й у судномодельованні та судномодельному спорті. Тому вирішення зазначених проблем потребує активних дій, зокрема й обґрунтування позитивних сторін інклюзії. У судномодельованні та судномодельному

спорті під час реалізації інклюзивного навчання тренери/керівники гуртків матимуть можливість поглибити свої знання та розширити професійні компетенції, що сприятиме більш якій організації навчально-виховного процесу й ефективній роботі з дітьми з різними освітніми потребами. Запит на відкриття інклюзивних груп розширить доступність і покращить інфраструктуру ЗПО та гуртків, а також дозволить удосконалити й оновити методичне забезпечення.

Перспективи подальших досліджень полягають у розробленні методичного забезпечення, а саме практичних рекомендацій для тренерів/керівників гуртків, які працюють в інклюзивних групах.

Конфлікт інтересів. Автори заявляють, що відсутній будь-який конфлікт інтересів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Боярська-Хоменко А. Організація діяльності дітей з особливими освітніми потребами в закладах позашкільної освіти. *Теорія та методика навчання та виховання*. 2023. № 54. С. 18–30. <https://doi.org/10.34142/23128046.2023.54.02>
2. Демус Я. Особливості закордонного досвіду організації інклюзивного спорту для людей з інвалідністю. *Педагогічні науки*. 2022. № 80. С. 89–93. <https://doi.org/10.33989/2524-2474.2022.80.278223>
3. Дитина з особливими освітніми потребами. *Без бар'єрів*. URL: <https://bf.in.ua/rizni-sotsialni-hrupy-2/dytyna-z-osoblyvymy-osvitnimy-potrebamy-oor/> (дата звернення: 10.11.2025).
4. Інклюзивна освіта в Україні: основні принципи та цінності. *Антикризовий медіацентр*. Краматорськ. URL: <https://acmc.ua/osnovni-printsipi-ta-tsinnosti-inklyuzivnoyi-osviti/> (дата звернення: 25.10.2025).
5. Когут І., Маринич В., Шитікова Є. Вплив занять спортивно-технічними видами спорту на соціалізацію дітей з особливими освітніми потребами. *Теорія і методика фізичного виховання і спорту*. 2021. № 2. С. 98–104. <https://doi.org/10.32652/tmfvs.2021.2>
6. Когут І., Маринич В., Шитікова Є. Організаційно-методичне забезпечення функціонування спортивно-технічних видів спорту в Україні. *Теорія і методика фізичного виховання і спорту*. 2020. № 3. С. 70–73. <https://doi.org/10.32652/tmfvs.2020.3>
7. Когут І., Маринич В., Шитікова Є. Формування готовності тренера із судномодельного спорту для роботи з дітьми в умовах інклюзії. *Теорія і методика фізичного виховання і спорту*. 2022. № 3. С. 75–81. <https://doi.org/10.32652/tmfvs.2022.3.75-81>
8. Маринич В., Когут І., Шитікова Є. Умови, форми та засоби формування інклюзивного середовища в гуртках судномодельовання. *Теорія і методика фізичного виховання і спорту*. 2022. № 2. С. 84–89. <https://doi.org/10.32652/tmfvs.2022.2.84-89>
9. Навчальна програма з позашкільної освіти науково-технічного напрямку «Судномодельовання і судномодельний спорт «Командою на бордаж» – ФСССУ. *ФСССУ – Федерація судномодельізму і судномодельного спорту України*. URL: <https://fssu.org.ua/uk/?p=2588> (дата звернення: 10.11.2025).
10. Організація інклюзивного навчання в закладах позашкільної освіти : методичні рекомендації. Київ, 2023. 60 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/739364/1/Організація%20інклюзивного%20навчання%20в%20ЗПО.pdf> (дата звернення: 19.11.2025).
11. Особливий маршрут: інклюзивна освіта. Що таке інклюзивна освіта? Навчальне обладнання для оснащення шкіл та навчальних закладів. *STEM class*. URL: <https://stemclass.com.ua/blog/osoblivij-marshrut-inklyuzivna-osvita> (дата звернення: 11.11.2025).
12. Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи. URL: <https://pi.iod.gov.ua/images/pdf/2018%201/4.pdf> (дата звернення: 15.11.2025).
13. Переваги інклюзивного навчання: чому понад 800 дітей Житомирщини обрали інклюзивну освіту. *INVAK.INFO – інформаційне агентство та портал для людей з інвалідністю*. URL: <https://invak.info/obuchenie/perevagi-inklyuzivnogo-navchannya-chomu-ponad-800-ditej-zhitomirshhini-obrali-inklyuzivnu-osvitu.html> (дата звернення: 10.11.2025)
14. Про організацію інклюзивного навчання в закладах позашкільної освіти. *Офіційний вебпортал Парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/779-2019-p#Text> (дата звернення: 20.10.2025).
15. Проблеми інклюзивного навчання (вголос про важливе). *Кафедра геодезії, картографії і кадастру*. URL: <https://geodesy.udau.edu.ua/ua/novini/problem-inklyuzivnogo-navchannya-dumka-pro-vazhlivu-problemu.html> (дата звернення: 19.10.2025).
16. Цвікова Н. Інклюзивне навчання в системі позашкільної освіти. *Наукові записки Малої академії наук України. Серія «Педагогічні науки»*. 2019. Вип. 15. С. 64–69. URL: <http://jnas.nbuv.gov.ua/article/UJRN-0001111352>
17. Шевчук О., Когут І., Маринич В. Бібліометричний аналіз наукових публікацій за напрямом «Інклюзія у спорті» у базі даних «Web of Science Core Collection». *Теорія і методика фізичного виховання і спорту*. 2023. № 1. С. 75–83. <https://doi.org/10.32652/tmfvs.2023.1.75-83>
18. Шитікова Є. Проблеми реалізації інклюзивного навчання в гуртках спортивно-технічного профілю. *Молодь та олімпійський рух* : збірник тез доповідей XIII Міжнародної наукової конференції. Київ, 2020. С. 31–32.
19. Які типові труднощі виникають у шкіл при організації інклюзивного навчання? *Знайшов*. URL: https://znayshov.com/News/Details/Yaki_tyповi_trudnoshchi_vnyukaiut_u_shkil_pry_orhanizatsii_inklyuzivnoho_navchannia_ (дата звернення: 19.10.2025).
20. Lytovchenko O. Preconditions for Creating an Inclusive Educational Environment in Institutions of Out-Of-School Education. *Theoretical and Methodical Problems of Children and Youth Education*. 2021. Vol. 1. № 25. P. 211–224. <https://doi.org/10.32405/2308-3778-2021-25-1-211-224>
21. McGregor G., Vogelsberg R.T. Inclusive Schooling Practices: Pedagogical and Research Foundations: A synthesis of the literature. ERI, 1998.
22. Participation of Students with Special Educational Needs (SEN) in Extracurricular Activities in Compulsory Education / M. Castellary-López et al. *Education Sciences*. 2023. Vol. 13. № 4. P. 383. <https://doi.org/10.3390/educsci13040383>
23. Shytikova Y., Kohut I., Marynych V. Technology of organizing inclusive education in modelship sports in institutions of out-of-school education. *Слобожанський науково-спортивний вісник*. 2022. Vol. 26. № 4. P. 109–114. <https://doi.org/10.15391/snsv.2022-4.003>

REFERENCES

1. Boyarska-Khomienko, A.V. (2023). Organization of activities for children with special educational needs in extracurricular educational institutions. *Theory and methods of teaching and education*, 54, 18–30. <https://doi.org/10.34142/23128046.2023.54.02>
2. Demus, Y. (2022). Features of foreign experience in organizing inclusive sports for people with disabilities. *Pedagogical Sciences*, 80, 89–93. <https://doi.org/10.33989/2524-2474.2022.80.278223>
3. Children with special educational needs. *Without barriers*. Retrieved from: <https://bf.in.ua/rizni-sotsialni-hrupy-2/dytyna-z-osoblyvymy-osvitnimy-potrebamy-oor/> (date of access: 10.11.2025).
4. Inclusive education in Ukraine: basic principles and values. *Anti-Crisis Media Center*, Kratomorsk. Retrieved from: <https://acmc.ua/osnovni-printsipi-ta-tsinnosti-inklyuzivnoyi-osviti/> (date of access: 25.10.2025).

5. Kogut, I., Marynych, V., & Shytikova, E. (2021). The impact of sports and technical sports activities on the socialization of children with special educational needs. *Theory and Methods of Physical Education and Sport*, 2, 98–104. <https://doi.org/10.32652/tmfvs.2021.2>
6. Kogut, I., Marynych, V., & Shytikova, E. (2020). Organizational and methodological support for the functioning of sports and technical sports in Ukraine. *Theory and Methods of Physical Education and Sports*, 3, 70–73. <https://doi.org/10.32652/tmfvs.2020.3>
7. Kogut, I., Marynych, V., & Shytikova, E. (2022). Preparing model boat racing coaches to work with children in inclusive environments. *Theory and Methods of Physical Education and Sport*, 3, 75–81. <https://doi.org/10.32652/tmfvs.2022.3.75-81>
8. Marynych, V., Kogut, I., & Shytikova, E. (2022). Conditions, forms, and means of creating an inclusive environment in ship modeling clubs. *Theory and Methods of Physical Education and Sports*, 2, 84–89. <https://doi.org/10.32652/tmfvs.2022.2.84-89>
9. Extracurricular education program in science and technology, "Ship modeling and ship modeling sports: "All hands on deck"". *FSSSU – Federation of Ship Modeling and Ship Modeling Sports of Ukraine*. Retrieved from: <https://fsssu.org.ua/uk/?p=2588> (date of access: 10.11.2025).
10. Organization of inclusive education in extracurricular education institutions. (2023). *Methodological recommendations*. Kyiv, 60 p. Retrieved from: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/739364/1/Організація%20інклюзивного%20навчання%20в%20ПО.pdf> (date of access: 19.11.2025).
11. Special route: inclusive education. What is inclusive education? STEM class. *Educational equipment for schools and educational institutions*. Retrieved from: <https://stemclass.com.ua/blog/osoblivij-marshrut-inklyuzivna-osvita> (date of access: 11.11.2025).
12. Pedagogical innovations: ideas, realities, prospects. Retrieved from: <https://pi.iod.gov.ua/images/pdf/2018%201/4.pdf> (date of access: 15.11.2025).
13. Advantages of inclusive education: why more than 800 children in Zhytomyr region chose inclusive education. *INVAK.INFO – news agency and portal for people with disabilities*. Retrieved from: <https://invak.info/obuchenie/perevagi-inklyuzivnogo-navchannya-chomu-ponad-800-ditej-zhitomirshhini-obrali-inklyuzivnu-osvitu.html> (date of access: 10.11.2025).
14. On the organisation of inclusive education in extracurricular educational institutions. *Official web portal of the Ukrainian Parliament*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/779-2019-n#Text> (date of access: 20.10.2025).
15. Problems of inclusive education (speaking out about what matters). *Department of Geodesy, Cartography, and Cadastre*. Retrieved from: <https://geodesy.udau.edu.ua/ua/novini/problemi-inklyuzivnogo-navchannya-dumka-pro-vazhlivu-problemu.html> (date of access: 19.10.2025).
16. Tsvikova, N. (2019). Inclusive education in the system of extracurricular education. *Scientific notes of the Small Academy of Sciences of Ukraine. Series: Pedagogical sciences*, 15, 64–69. Retrieved from: <http://jnas.nbu.gov.ua/article/UJRN-0001111352>
17. Shevchuk, O., Kogut, I., & Marynych, V. (2023). Bibliometric analysis of scientific publications in the field of "Inclusion in sports" in the Web of Science Core Collection database. *Theory and Methods of Physical Education and Sports*, 1, 75–83. <https://doi.org/10.32652/tmfvs.2023.1.75-83>
18. Shytikova, E.A. (2020). Problems of implementing inclusive education in sports and technical clubs. XIII International Scientific Conference "Youth and the Olympic Movement": collection of abstracts. Kyiv, 31–32.
19. What are the typical difficulties schools face when organizing inclusive education? Found at: Retrieved from: https://znayshov.com/News/Details/Yaki_tipovi_trudnoshchi_vynykaiut_u_shkil_pry_orhanizatsii_inkliuzivnoho_navchannya_ (date of access: 19.10.2025).
20. Lytovchenko, O. (2021). Preconditions for Creating an Inclusive Educational Environment in Institutions of Out-Of-School Education. *Theoretical and Methodical Problems of Children and Youth Education*, 1 (25), 211–224. <https://doi.org/10.32405/2308-3778-2021-25-1-211-224> (date of access: 09.11.2025).
21. McGregor, G., & Vogelsberg, R.T. (1998). Inclusive Schooling Practices: Pedagogical and Research Foundations: A synthesis of the literature. ERI.
22. Participation of Students with Special Educational Needs (SEN) in Extracurricular Activities in Compulsory Education / M. Castellary-López et al. *Education Sciences*, 2023, 13 (4), 383. <https://doi.org/10.3390/educsci13040383> (date of access: 25.10.2025).
24. Shytikova, Y., Kohut, I., & Marynych, V. (2022). Technology of organizing inclusive education in modelship sports in institutions of out-of-school education. *Slobozhansky Scientific and Sports Herald*, 26 (4), 109–114. <https://doi.org/10.15391/snsv.2022-4.003> (date of access: 01.11.2025).

Дата першого надходження статті до видання: 27.11.2025

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 27.01.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 02.02.2026

ІНФОРМАЦІЯ ПРО АВТОРІВ

Шитікова Є., <https://orcid.org/0000-0003-3539-0777>, yeshytikova@uni-sport.edu.ua

Когут І. О., <https://orcid.org/0000-0002-3042-2189>, kohut.iryana@uni-sport.edu.ua

Маринич В. Л., <https://orcid.org/0000-0003-2784-680X>, vmarynych@uni-sport.edu.ua

Національний університет фізичного виховання і спорту України, вул. Фізкультури 1, м. Київ, 03150, Україна.

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

Shytikova Ye., <https://orcid.org/0000-0003-3539-0777>, yeshytikova@uni-sport.edu.ua

Kohut I., <https://orcid.org/0000-0002-3042-2189>, kohut.iryana@uni-sport.edu.ua

Marynych V., <https://orcid.org/0000-0003-2784-680X>, vmarynych@uni-sport.edu.ua

National University of Ukraine on Physical Education and Sport, Fizkul'tury str. 1, Kyiv, 03150, Ukraine.